

INFORMĀCIJA PROGRESA ZIŅOJUMAM PAR PARTNERĪBAS NOLĪGUMA ĪSTENOŠANU HORIZONTĀLĀ PRINCIPA "ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA" NODROŠINĀŠANAI LĪDZ 2016. GADA 31. DECEMBRIM

Kopsavilkums par darbībām horizontālā principa "Ilgtspējīga attīstība" piemērošanai

Ir izstrādāti pamatprincipi¹ partnerības līguma rīcības programmu pasākumu ietekmes uz horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” (turpmāk – HP IA) noteikšanai un uzraudzībai. HP IA tiek īstenots:

- veicot tiešus ieguldījumus vides aizsardzībā, t.sk. vides *acquis* ieviešanai;
- integrējot vides aizsardzības jautājumus pasākumu īstenošanas noteikumos – nosacījumos atbalsta saņemšanai, atbalstāmajās darbībās, tostarp darbībās vides kvalitātes saglabāšanai un negatīvās ietekmes uz vidi un klimata pārmaiņām samazināšanai, kā arī attiecināmajās izmaksās;
- iekļaujot HP IA kritērijus projektu iesniegumu atlases kritēriju kopās, ko apstiprina atbilstošo programmu uzraudzības komitejas.

HP IA īstenošanas uzraudzībai izveidotas sistēmas datu uzkrāšanai, vienlaikus paredzot, ka par pasākumu īstenošanu atbildīgās iestādes veic izvērtējumus, tostarp par HP IA ievērošanu. HP IA īstenošanas uzraudzībai izmanto pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA uzraudzības rādītājus, kā arī tādus HP IA rādītājus kā zaļais publiskais iepirkums (zaļais iepirkums) (turpmāk – ZPI); zaļās darba vietas (turpmāk – ZDV)²; ekoinovāciju izstrādē/ieviešanā ieguldītais finansējums; atbalstītie komersanti ekoinovāciju jomā³; apmācītie/informētie vides un klimata pārmaiņu jomā.

Īstenojot kohēzijas politiku **darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība"** (turpmāk – DP "Izaugsme un nodarbinātība") ietvaros, atkarībā no specifisko atbalsta mērķu (turpmāk – SAM) un pasākumu ietekmes uz HP IA un projektu iesniegumu atlases veida **projektu iesniegumu atlases kritēriju** kopās iekļauti gan specifiski atbilstības (piemēram, atbilstība konkrētam vides politikas plānošanas dokumentam), gan kvalitātes HP IA kritēriji, nodrošinot projektu ar lielāku pozitīvu ietekmi uz HP IA atbalstīšanu. SAM/pasākumiem, kur potenciāli iespējama negatīva ietekme uz HP IA, piemēram, transporta infrastruktūras attīstības jomā, kā obligāts nosacījums (specifisks atbilstības kritērijs) ir noteikts, ka jāīsteno slodzes uz vidi mazinoši pasākumi vai jāveicina ekoloģiskās un dzīves vides kvalitātes uzlabošana. Savukārt pētniecības un uzņēmējdarbības attīstības jomā projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji paredz priekšrocības projektiem, kas veicinās vides piesārņojuma mazināšanos vai esošā stāvokļa saglabāšanos, kā arī tādiem projektiem, kur plānotas noteiktas darbības negatīvās ietekmes uz vidi novēršanai vai samazināšanai. Neatkarīgi no SAM/pasākumu ietekmes uz HP IA atbildīgās iestādes iekļāvušas projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās HP IA kvalitātes vērtēšanas **kritēriju par ZPI piemērošanu**⁴, tā veicinot ZPI izmantošanu. Apmēram 24% jeb aptuveni ceturtajai daļai no DP "Izaugsme un nodarbinātība" SAM/pasākumiem projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju kopās iekļauts kritērijs par ZPI piemērošanu.

¹ Pamatprincipi Partnerības līguma rīcības programmu pasākumu ietekmes uz horizontālo principu „Ilgtspējīga attīstība” noteikšanai un uzraudzībai 2014.–2020. gada ES finanšu plānošanas periodā

² Vadlīnijas horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzības rādītāja “zaļās darbvietas” noteikšanai

³ Vadlīnijas horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzības rādītāju “Ieguldījumi ekoinovāciju izstrādē/ieviešanā”, “Atbalstītie komersanti ekoinovāciju jomā” noteikšanai

⁴ Metodika 2014.–2020. gada Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda ieviešanā iesaistītajiem horizontālā principa „Ilgtspējīga attīstība” īstenošanas uzraudzībai”

http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/kohez/2014_2020/?doc=18633

Kopumā DP “Izaugsme un nodarbinātība” ietvaros ~17% SAM/pasākumiem ir identificēta tieša pozitīva ietekme uz HP IA, ~30% – netieša pozitīva ietekme, bet 53% SAM/pasākumu nav ietekmes uz HP IA.

Normatīvajā regulējumā par DP “Izaugsme un nodarbinātība” pasākumu īstenošanu ir iekļautas normas HP IA nodrošināšanai:

- pasākumiem ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA atbilstoši pasākuma specifikai un mērķim iekļautas **atbalstāmās darbības HP IA veicināšanai** – pielāgošanās klimata pārmaiņām un klimata pārmaiņu mazināšanai, resursu, t.sk. energoresursu izmantošanas efektivitātes uzlabošanai, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, vides aizsardzībai, t.sk. atkritumu mazināšanai un centralizēto kanalizācijas pakalpojumu pieejamības uzlabošanai;
- neatkarīgi no SAM/pasākuma ietekmes uz HP IA paredzēta **norma par atbalstu vides prasību iekļaušanai preču, pakalpojumu un būvdarbu iepirkumos (ZPI)**;
- normatīvais regulējums nosaka, ka **attiecināmas ir izmaksas vides aizsardzības obligāto prasību nodrošināšanai**, tostarp ietekmes uz vidi novērtējuma izmaksas un **izmaksas, kas sekmē videi draudzīga transporta attīstību** – ar velosipēdistu ceļu izbūvi saistītās izmaksas (specifiski transporta infrastruktūras attīstības SAM/pasākumu īstenošanas noteikumi);
- ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstības jomā gan normatīvajā regulējumā, gan projektu iesniegumu vērtēšanā, paredz izvērtēt izdevumu–ienākumu analīzi, kur **tarifus fiksē atbilstoši principam “Piesārņotājs maksā”**, ņemot vērā pieejamību cenas ziņā (ūdenssaimniecības nozarē tarifs nepārsniedz 4% no māsaimniecības ikmēneša kopējiem ienākumiem, atkritumu nozarē – tarifs tiek noteikts katrā pašvaldībā iepirkuma procedūras rezultātā).

“Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam” (turpmāk – “LAP”) ietvaros efektīvu dabas resursu apsaimniekošanu, zemas oglekļa dioksīda emisijas līmeņa ekonomikas attīstību, kā arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu nodrošina pasākumi, kas dod ieguldījumu 4. prioritātē “Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību” (turpmāk – 4. prioritāte) un 5. prioritātē “Veicināt resursu efektīvu izmantošanu un atbalstīt pret klimata pārmaiņām noturīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni lauksaimniecības, pārtikas un mežsaimniecības nozarē” (turpmāk – 5. prioritāte).

Īstenojot atsevišķus “LAP” pasākumus, atbalstāmo projektu atlasē tiek integrētas vides aizsardzības prasības, piemēram, papildu punkti tiek doti bioloģiskās lauksaimniecības shēmām un integrētās dārzkopības produktu ražošanai⁵; ir noteikta paaugstināta atbalsta intensitāte, ja projekta rezultātā tiek palielināta ergoefektivitāte⁶; bet, ieviešot siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisiju samazinošus pasākumus, atbalsta pretendenta tiek atvieglota nosacījumu izpilde, jo nav jāsasniedz ekonomiskie mērķi – neto apgrozījuma vai fiziskā ražošanas apjoma palielinājums. Ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā⁷ ir definēti tie videi draudzīgie elementi (akmeņu krāvumi, divpakāpju meliorācijas grāvji, meandrēšana, kontrolētā drenāža, mākslīgie mitrāji, sedimentācijas baseini), par kuru ierīkošanu meliorācijas sistēmās ir paredzēta paaugstināta atbalsta intensitāte.

“Rīcības programmas zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam” (turpmāk - ZRP) pasākumu “Zvejas ostas un izkraušanas vietas”, “Pievienotā vērtība, produktu kvalitāte un nevēlamu nozveju izmantošana”, “Inovācija”, “Produktīvi ieguldījumi akvakultūrā” un “Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde” projektu iesniegumu atlases kritēriju kopās

⁵ Apakšpasākums 4.1. “Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās”, 6.1. “Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai” un 6.3. “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības”.

⁶ Apakšpasākums 4.1. „Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās” un 4.2. “Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē”.

⁷ Apakšpasākums 4.3. “Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā”.

iekļauti HP IA kvalitātes kritēriji, piemēram, par investīcijām, kas mazina ietekmi uz vidi, nodrošinot projektu ar lielāku pozitīvu ietekmi uz HP IA atbalstīšanu. Pasākumu “Galīga zvejas darbību pārtraukšana”, “Akvakultūra, kas nodrošina vides pakalpojumu” un “Zināšanu uzlabošana jūras vides stāvokļa jomā” īstenošanai ir tieša pozitīva ietekme uz HP IA, jo normatīvajā regulējumā iekļautās normas sekmē resursu ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Pasākumu kopsavilkums, kas īstenoti, lai nodrošinātu horizontālā principa “Ilgtspējīga attīstība” politikas mērķu iekļaušanu

Ja vērtē investīciju apjomu, tad 27,5% no DP “**Izaugsme un nodarbinātība**” ES fondu kopējā pieejamā finansējuma tiek novirzīts SAM ar tiešu pozitīvu ietekmi, 42,5% – SAM ar netiešu pozitīvu ietekmi un 30,0% SAM, kuriem nav ietekmes uz HP IA. Klimata pārmaiņu mazināšanai DP “**Izaugsme un nodarbinātība**” ietvaros paredzēts novirzīt 77,5% no SAM/pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA plānotā ES fondu finansējuma, pielāgošanās klimata pārmaiņām – 5,5%, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai – 1,2%, ūdens apsaimniekošanai – 10,5%, atkritumu apsaimniekošanai – 3,4% no SAM/pasākumu ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA plānotā ES fondu finansējuma.

Prognozējams, ka plānotie mērķi tiks sasniegti, jo ~68% no apstiprinātajiem SAM/pasākumiem ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA paredzēts ieviest, piemērojot ierobežotu projektu iesniegumu atlasu, t.i., veikta projektu iepriekšēja atlase, kuru īstenošana nodrošina SAM/pasākumu mērķu sasniegšanu un tāpat arī HP IA rādītāju, tostarp SEG emisiju samazināšanas sasniegšanu. Savukārt atklātas projektu iesniegumu atlases gadījumā HP IA mērķu sasniegšanu garantē projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriji, kur lielāku punktu skaitu iegūst projekti ar pozitīvāku ietekmi uz vidi, kā arī noteikts obligāti sasniedzamais punktu skaits konkrētiem kritērijiem, lai projekta iesniegums tiktu atbalstīts finansējuma piešķiršanai.

“**LAP**” ietvaros bioloģiskās daudzveidības, tostarp *Natura 2000* teritorijās, atjaunošanai, saglabāšanai un veicināšanai, ūdens resursu apsaimniekošanas uzlabošanai, mēslošanas līdzekļu un pesticīdu lietošanas uzlabošanai, kā arī augsnes erozijas novēršanai un augsnes apsaimniekošanas uzlabošanai (4. prioritāte) atvēlēti 37,5%, bet enerģijas izmantošanas efektivitātes palielināšanai lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē, siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā samazināšanai, kā arī oglekļa uzglabāšanas un piesaistes veicināšanai mežsaimniecībā (5. prioritāte) – 4,9% no kopējā “**LAP**” finansējuma apjoma.

Īstenojot “**LAP**” pasākumus, 53 projektos piemērots ZPI/ZI; identificētas ~29,5 tūkst. ZDV, t.i., meža un lauksaimniecības zemju īpašnieki, kas pieteikušies atbalsta saņemšanai meža platību paplašināšanai un mežu dzīvotspējas uzlabošanai, bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos, vidi saudzējošu metožu pielietošanai dārzkopībā, kā arī lai saglabātu vai pārietu uz bioloģisko lauksaimniecību; mērķtiecīgi ierīkotas 526 ha lielas mežu platības un koptas mežaudzes ~11,5 tūkst. ha platībā, jeb 16,5% no Latvijas meža platības veiktas darbības, ievērojot HP IA (3 260 tūkst. ha. CSP 2014. gada dati); HP IA virzītam atbalstam pieteikti ~843 tūkst. ha lauksaimniecības zemju jeb 44,7% no izmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības (1 884,8 tūkst. ha CSP 2015. gada dati).

“**ZRP**” ietvaros atskaites periodā īstenoti 36 projekti ar tiešu pozitīvu ietekmi uz HP IA, izslēdzot no zvejas flotes 4 zvejas kuģus un nodrošinot paaugstinātu vides prasību ievērošanu 3,2 tūkst. ha dīķu platībā jeb 64,7% no kopējās akvakultūrā izmantoto dīķu platības, kā arī īstenoti 3 projekti zvejas un akvakultūras produktu apstrādes jomā ar pozitīvu ietekmi uz HP IA, veicot investīcijas ietekmes uz vidi mazināšanai.

Klimata pārmaiņu mērķu mazināšanai “**ZRP**” ietvaros indikatīvais finansējums paredzēts 11% apjomā no kopējā pieejamā finansējuma.